

SVENSK POTEKINKULISS

Anette Hydfeldt 2011-04-27

Under hela min uppväxt under 60- och 70-talet växte jag upp i tron om att Sverige var ett neutralt och alliansfritt land. Jag tar för givet att min "Sverigebild" formades framförallt av svensk media under dessa år. Vi var ett land av fred, neutralitet, rättvisa, förnuft, rättssäkerhet och högsta moral.

Under årens lopp har denna barnsliga bild sakta men säkert förändrats och för detta får man väl återigen tacka svensk media och olika svenska författare. Jag har läst lite här och var om t.ex. det nedskjutna Catalinaplanet, FRA, NATO-samarbete, IB-affären, radarsmuggling ur Sovjet med hjälp av dubiösa civilister 1992, Boforsaffären, Oriflame i Iran, mutskandaler och ubåtsjakter i Hårsfjärden.

Bertil Ströberg fälldes utan faktiska bevis för spioneri 1983 i en svensk domstol inom loppet av endast 54 dagar. Domstolen dömde honom utifrån hans uppvisade "beteende", vilket i grunden torde betyda att domstolen själv led av lika naiv föreställningsvärld som jag, nämligen den att en svensk officer i en högt uppsatt position på Flygstaben helt enkelt inte kunde låta sig luras av främmande makt.

En enda nämndeman reserverade sig mot domen och sedermera har revisionssekreteraren i målet, jur.dr. Göran Dufwa kritiskt granskat fallet och publicerat sin utredning som utmynnar i att Bertil Ströberg aldrig borde ha fällts med en sådan tunn bevisning.

"När 1980-talet inleddes var avspänningen (mellan öst och väst) bruten. President Ronald Reagan i Washington beslutade att möta den sovjetiska kärnvapenupprustningen i Europa där fredsrörelserna växte sig starka. I Kreml fruktade ett åldrande ledarskap en amerikansk överraskningsattack med kärnvapen vilken dag som helst.

Dessa år har i efterhand kallats de farligaste under kalla kriget.

Det saknades inte tecken på ökat stormaktsintresse för vårt område. Ubåtskränkningarna mot Sverige tilltog och en amerikansk försvarsminister (Caspar Weinberger) besökte för första gången vårt land 1981. I Washington räknade man in Sverige i västlägret och i Moskva fanns starka misstankar om just detta. Men i Stockholm visste och förstod nu endast ett fåtal vilket högt spel man deltog i." (SvD 07-07-27)

IB:s utrikesverksamhet överlevde Isacssons, Bratts`och Guillous avslöjande 1973 och verkar än idag 2011 som en särskild avdelning inom MUST, militärens underrättelsetjänst. IB bytte namn till GBU, SSI och slutligen till Kontoret för särskild inhämtning, KSI, som avdelningen heter idag.

Namnbyten som möjligen signalerade ut någon form av organisationsförändring inom MUST:s allra hemligaste organisation som ansvarar för svenska underrättelseoperationer utomlands. B/SSI/GBU arbetade inte självständigt utan alltid på uppdrag av regeringen, vilket i praktiken betyder "på uppdrag av statliga myndigheter" och då bör svensk försvarsmakt inkluderas som t.ex. flottan, flygvapnet och armén.

2002 publicerade DN en intervju med IB:s andreman Bo Anstrin som officiellt arbetade som civilt sjöbefäl men inofficiellt var chef på IB och som efter Guillous/Bratts sprängning kvarstannade i organisationen som så kallad "konsult" jämte förstemannen Birger Elmér.

"Täckmanteln var, enligt Anstrin, nödvändig eftersom regeringen beslutat att organisationen till varje pris skulle hemlighållas.

- Detta var i sin tur en konsekvens av vår neutralitet. Inom Nato var det ju ingen hemlighet att man hade underrättelsetjänster, men för oss var samma öppenhet otänkbar. Dessutom ansågs det att vi skulle kunna jobba smidigare om vi inte fanns. I vardagsarbetet på T-kontoret var det däremot ingen tvekan om vilka som var allierade. Möten med amerikanska kolleger förekom regelbundet.

Inför Säkerhetskommisionen har Bo Anstrin hävdat att Olof Palme var en av arkitekterna bakom 1950-talets underrättelseorganisation. Vid denna tid var Palme, som tidigare själv arbetat inom försvarsstaben, sekreterare åt Erlander.

- Att vi jobbade för regeringen var självklart. Jag träffade själv Erlander vid olika tillfällen, och även försvarsminister Sven Andersson. /:/ Från 1961 ledde han T-kontorets verksamhet i Malmö, där intresset framför allt riktades mot Polen och DDR. 1965 slogs T-kontoret samman med den andra delen av säkerhetstjänsten, Grupp B.

Denna hade styrts av den trogne socialdemokraten Birger Elmér och ägnat sig åt att kartlägga svenska kommunist sympatisörer, framför allt inom försvarsindustrin. Elmér utsågs nu av regeringen till chef för den nya organisationen och IB var ett faktum. Bo Anstrin blev operationschef.

- Vad det innebar? Att samla in alla slags underrättelser från land, hav och flyg, säger han medvetet vagt och hänvisar till sekretessen kring utländska underrättelseoperationer.

När det gäller aktiviteter inom landet har Säkerhetskommisionen däremot befriat Bo Anstrin från hans tystnadsplikt." (Dagens Nyheter 2002-12-20)

Om Bo Anstrin hade befriats från sin tystnadsplikt kring utländska underrättelseoperationer hade kanske detta kunnat kasta nytt ljus kring svenska flygvapnet, ryska maskirovka, GBU/SSI:s roll och polska ambassadens inblandning i "Ströbergaffären" 1983. I vilka länder opererade GBU/SSI 1980-1983 och på vilka intressenters uppdrag?

Kan någon av dessa operationer ha avslöjats och väckt ont blod hos ryssarna till slut?

Det sägs att ryssarna var erkänt skickliga på att genomföra diverse militära konspirationsoperationer och avledningsmanövrar, s.k. maskirovka, men deras metoder brukade visst vara långt ifrån lika sofistikerade som västs. "Huvudsaken det fungerar" sade nog ryssarna med en hypereffektiv "maskinlik" fyrkantighet.

Att ryssarna använde namnet Sven Roland Larsson 1957 när de avslöjade en svensk spion och sedan återanvände det 1983 tyder på att de kan ha dammat av någon gammal akt märkt "Swedskiemaskirovka" och kanske låtit sig inspireras av den i någon del?

Fyra dagar efter Ströbergs gripande kommer dessutom en nervös svensk man in på posten Solna 1 och frågar efter poste restante till ännu en Sven Roland Larsson. Kan denne man ha varit nervös därför att han hade läst om Ströbergs gripande fyra dagar tidigare? Kan denne man möjligen ha arbetat som dubbelagent vilka alltid löpte en stor risk att bli avslöjade?

Dag Klackenbergs, idag VD för Svensk Handel, avslöjade 2008 att han hade arbetat som dubbelagent och att han bl.a. hade "träffat ryssar" på olika restauranger i Solna och i innerstan. Det är svårt att befria sig från tanken att Jan Guillou möjligen hade samma "agentupdrag" då han under fem års tid regelbundet träffade en KGB-officer.

Det har ju på senare tid dessutom kommit fram nya uppgifter om att Guillou höll SÄPO och möjligen även Pierre Schori informerad då han och Peter Bratt avslöjade IB.

Carl-Johan Gardell skriver i en kritisk recension av boken "Bakom hemligstämpeln: hemlig verksamhet i Sverige i vår tid." av Lennart W. Frick och Lars Rosander följande rader som möjligen också har varit aktuellt i Ströbergs fall ända fram till dags dato:

"Problematiken kring den dubbelbottnade svenska neutralitetspolitiken under det kalla kriget, som förde landets befolkning bakom ljuset men knappast lurade någon ansvarig myndighet i Sovjetimperiet, diskuteras inte heller i boken. Reflexioner kring det hemliga dubbelspelets självklara konsekvens - att Sovjetunionen fick en hållhake på den svenska regeringen genom att helt enkelt hota med publicitet - lyser också med sin frånvaro. Exempelen kan mångfaldigas."

Kan den hållhaken skymtas i fallet Ströberg och i den svenska rättssalen 1983? Var SÄPO, åklagare, domare och även Ströbergs arbetsgivare i skepnad av Fsäk överens om Ströbergs "skuld" redan innan dom avkunnades? Offrades Bertil Ströberg på neutralitetsaltaret för att blicka ryssarna och för att skydda svensk inrikespolitisk potenskinkuliss?

Jag är ganska säker på att det måste finnas folk därute än idag som vet vad Sven Roland Larsson betyder, som vet i vilka sammanhang namnet (kodnamnet?) har använts tidigare och som också själva är övertygade om att Ströberg blev oskyldigt dömd för att skydda något som ansågs vara större och värdefullare än honom själv, vilket står helt i strid mot FN:s allmänna förklaring till de mänskliga rättigheterna även när det gäller en enskild yrkesmilitär.

Dessa insatta personer har naturligtvis också likt Bo Anstrin avgett en livslång tystnadsförklaring men jag tänker som så, att om man har en kollega som inte försvaras av sin arbetsgivare då kollegan med största sannolikhet drabbas av en rysk maskirovka på arbetstid, så har väl dennes ledare i princip förbrukat sina underlydandes förtroende?

För nästa gång kan det ju faktiskt handla om en själv som står där utan stöd från chefshåll mitt uppe i tjänstgöringen? Ryske presidenten Putin dekorerade nyligen sina spioner efter uträttat värv i USA efter deras utvisning. När dekorerade staten Sverige sina egna spioner sist? Eller bara erkänner deras existens överhuvudtaget?

Det räcker ju gott och väl så i en demokrati värd namnet.

Litteratur:

Robert Dalsjö *Life-line Lost. The Rise and Fall of "Neutral" Sweden's Secret Reserve Option of Wartime Help from the West* (Santérus förlag, 304 s).

Internetlänkar:

http://www.svd.se/kultur/litteratur/intetsagande-hyllning-till-skamfilad-sakerhetstjanst_30066.svd

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/spionchef-angrar-bara-en-sak>

<http://www.newsmill.se/node/19004>

<http://www.bergrum.se/sverige/gemensamt/maskirovka.html>

http://www.humanrights.gov.se/extra/pod/?id=71&module_instance=6&action=pod_show

<http://www.columbicolumn.bloggsida.se>

http://di.se/Templates/Public/Pages/ArticlePrint.aspx?pl=34122__ArticlePageProvider

http://www.folke.se/bertil_stroberg/huvuddragen.pdf

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/usa-bekraftar-svensk-natokoppling_5764589.svd

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article10336809.ab>